

Kosmos Digest

Izbor članaka objavljenih u prošlim brojevima časopisa *Kosmos Journal*

A selection of articles published in the *Kosmos Journal* past issues

elektronsko izdanje

januar 2013.
broj

Naša misija

KOSMOS je starogrčka reč koja opisuje harmoniju i lepotu univerzuma u kojem svaki njegov delić ima svoje mesto u njegovoj Sveobuhvatnosti. To je reč koja označava i mesto koje čovek zauzima u nepromenljivosti bivstvovanja i evoluciji životnih sila Prirode. Svi ljudi udruženi na izdavanju “Kosmos”-a zauzimaju integralni pristup čoveku imajući stalno u vidu uzajamnu povezanost čovekovog tela, uma, duše i kao i njegov duh koji stvara svest, kulturu, pogled na svet i život, društvene institucije i u krajnjem ishodu narode na putu stvaranja jedne nove civilizacije.

Misija svih nas uključenih u projekat “Kosmos” je da prenosimo informacije i inspirišemo što više ljudi da se uključe u globalno podizanje opšte svesti na viši nivo i tako doprinesu transformaciji postojećih političkih, ekonomskih, kulturnih i društvenih struktura kako bi one postale odraz ovog novog i višeg nivoa ljudske svesti. Naši naponi su usmereni na novi način sagledavanja našeg zajedništva i raznolikosti u okviru nje, na preoblikovanje i povezivanje globalnog sveta realnosti sa čovekovim unutrašnjim svetom duhovnih vrednosti.

Mi smo prva generacija kojoj se ukazala prilika da saučestvuje u stvaranju globalne civilizacije zasnovane na konceptu održivog razvoja i uzajamnosti. Izuzetno je važno da shvatimo suštinu mogućnosti koja nam se otvorila u trenutku kada se nalazimo pred izborom dva suprotstavljena pravca: ili ćemo krenuti putem potpunog nestanka ili putem opstanka uz prosvetljenje i razvijeniju svest. Mi verujemo da jedino jedan ovako sveobuhvatni pristup razvoju i potpunoj transformaciji kako na ličnom planu tako i u ravni opšte kulture i globalne svesti koji zauzimamo danas obećava rađanje nove civilizacije dostojne čoveka.

Plan rada

- Proširiti viziju mogućeg kroz prihvatanje evolutivnih impulsa nove globalne civilizacije
- Učiniti čovekovo srce prijemčivijim putem umetnosti koja transformiše
- Ulagati zajedničke napore u sa-učestvovanju u stvaranju novog načina života i zajedništva u svetu

- Izdavanje magazina KOSMOS koji predstavlja integralni pristup globalnom buđenju svesti
- Pratiti najprogresivnije ideje vodilje prema novoj civilizaciji i zajedništvu u svetu
- Sa-učestvovanje u stvaranju civilnog društva na međunarodnom nivou
- Učestvovati u pokretanju inicijative za stvaranje nove političke strukture i demokratizovanje Ujedinjenih nacija (OUN)
- Podrška "Povelji o planeti zemlji", Međunarodnom danu mira, i drugim globalnim manifestacijama
- Učestvovanje u globalnim dijalozima, procesima medijacije, salonima, akademskim dešavanjima, partnerskim akcijama i povezivanju u saveze sa sličnim organizacijama

"Kosmos" izražava naročitu zahvalnost organizaciji "Fondacija Kaliopa" (Kalliopeia Foundation) za njihovu stalnu podršku našem radu. Ako želite da saznate više o "Fondaciji Kaliopa" možete pogledati sajt: www.kalliopeia.org.

Takođe bismo želeli da se zahvalimo Fondacijama "Betsi Gordon" (Betsy Gordon), "Fetcer" (Fetzer) i "Lajfbridž" (Lifebridge Foundation) na njihovoj finansijskoj podršci.

Ciljevi

- Podstaći samopreispitivanje u procesu oblikovanja planetarne civilizacije koja bi bila usaglašena sa prirodom na zemlji i kosmosom
- Podići na viši nivo i produbiti komunikaciju o pitanjima od opšteg značaja u svetu
- Podržati zajedničke napore na međunarodnom nivou koji doprinose opštem dobru u svetu
- Tragati za novim oblicima duhovnosti za globano doba
- Rešavati teškoće kroz sveobuhvatno viđenje sveta
- Podstaći razvoj dobro informisanog globalnog civilnog društva
- Širiti solidarnost među ljudima kroz poštovanje kulturoloških i razvojnih razlika

Delokrug rada

- Pitanja od globalnog značaja i globalno upravljanje resursima
- Sveobuhvatni pogled na svet i globalne vrednosti
- Globalna duhovnost i globalna svest
- Nauka i tehnologija
- Kolektivna svest
- Opšta dobra

Nastanak i razvoj

U jednoj osunčanoj bašti na Menhetnu u samoj blizini zgrade Ujedinjenih nacija, sastala se jednog dana nekolicina ljudi koju je spajala zajednička želja i posvećenost poboljšanju kvaliteta ljudskog života i humanizaciji odnosa u svetu. Među njima su se našli budistički sveštenik Čung OK Li (Chung OK Lee), glavni sveštenik budističkog Vona hrama na Menhetnu (Won-Buddhist Temple) i Ko-predsednik Svetske konferencije o religiji i miru (World Conference on Religions and Peace), zatim Nensi Ruf (Nancy Roof), su-osnivač Vrednosnog kokusa (Values Caucus) pri Ujedinjenim nacijama, kasnije Kokusa duhovnih vrednosti (Spiritual Caucus). Upitali smo se: šta je svetu najpotrebnije u trenutku kada stupamo u dvadesetprvi vek? Tada smo se inače pripremali za Konferenciju nevladinih organizacija koja se te jeseni održavala u Koreji. Kasnije smo nastavili sa druženjem da bismo napisali i dopunili izdanje "Vizija nove civilizacije: Duhovne i etičke vrednosti za novi milenijum". Našu grupu smo zvali "Prijatelji za Novu civilizaciju". Posle toga smo predstavili u Ujedinjenim nacijama Prvu konferenciju o etici (First Ethics Conference).

Vremenom smo našli nove kolege sa istom zainteresovanošću za dobrobit čovečanstva: Patriša Miš, osnivač "Udruženja za globalno obrazovanje" (Patricia Mische, Global Education Associates), i Alfredo Sfir Junis (Alfredo Sfeir-Younis) iz Svetske banke. Iznenadilo nas je saznanje da smo

grupa istaknutih profesionalaca iz različitih oblasti, uključujući politiku, ekonomiju, razvoj, obrazovanje, psihologiju i religiju; da smo sa različitih kontinenata i pripadamo različitim civilizacijama: Evropa, Afrika, Azija, Bliski i Srednji istok, Latinska Amerika i Severna Amerika; da pripadamo različitim religijama: katolicizam, protestantizam, islam, budizam i perenijalna filozofija, odnosno, philosophia perennis (Perennial Philosophy). Bilo je očigledno da naša međusobno različita rasna, nacionalna, religijska i profesionalna pripadnost nije postavljala nikakvu barijeru našem okupljanju oko zajedničkog cilja.

Nas četvoro je učestvovalo na jednoj konferenciji na Antiokiji koledžu (Antioch College) gde smo pred izuzetno motivisanim auditorijumom izneli naša različita gledišta o međunarodnim odnosima u sprezi sa duhovnim vrednostima. Kasnije nam se pridružio Abdul Aziz Said sa Američkog univerziteta (American University) da bismo zajedno osnovali "Magazin Duhovnost & Realnost: Novo viđenje globalnih pitanja (Journal, Spirituality & Reality: New Perspectives on Global Issues)". Nensi Ruf je u svojstvu glavnog urednika nastavila sa širenjem Magazina i povećanjem njegovog tiraža, dok su ostali doprinosili misiji Magazina svojim člancima koji su u skladu sa ostvarivanjem ciljeva Magazina.

U junu 2004. godine, Magazin je dobio novo ime: "Kosmos", sa podnaslovom "Integralni pristup buđenju globalne svesti" čime se bliže odslikava misija izdavača "Kosmos"-a.

Godine 2009, ovaj podnaslov je promenjen u: "Magazin za građane sveta koji stvaraju novu civilizaciju."

Uvodnik

Napisala: Nancy Roof

Svaka kriza je donekle paradoksalna. Kako inače objasniti da često u najtežim i takoreći beznadežnim trenucima, neka nevidljiva sila ponese našu dušu i uzdigne svest na visine sa kojih nam se onda otvaraju potpuno nove perspektive?

U ovo sam se uverila toliko puta dok sam u 1970-tim i 80-tim radila sa ljudima pomažući im u njihovom duhovnom razvoju.

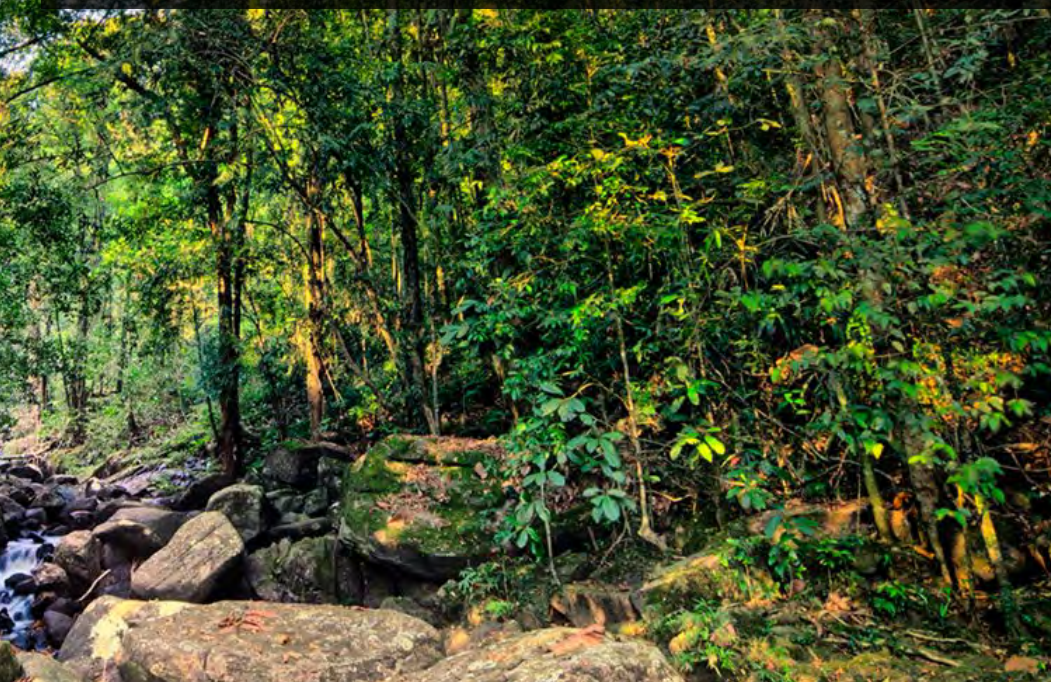
To je bilo vrlo uzбудljivo vreme – vreme kada se rodio pokret za razvoj ljudskog potencijala, kada je došlo do prodora dalekoistočne duhovnosti i pojave razvojnih tehnika u psihologiji. Tada smo shvatili da ljudska psiha ima kapacitete koji prevazilaze kulturni milje iz koga potiče i da je sposobna da ostvari svoje više i autentično 'Sebstvo' - svoju dušu. Počeli smo da preispitujemo uverenja o životnom smislu i različite poglede na svet i zapitali se: „Ko sam to ja”? Postali smo istraživači našeg unutrašnjeg života.

Ja sam se tada našla u privilegovanom položaju da otkrića sa tog puta kojim se ređe išlo podelim sa mnogo ljudi i upravo kroz tu razmenu sam otkrila neočekivane obrasce razvoja. Većina mojih klijenata je počinjala svoje samo-otkrivanje na spoljašnjem nivou, pokušavajući da reši one probleme koji su ih najviše tištali u međusobnim odnosima ili van njihovih ličnih života. Sve to je spadalo u domen klasične psihologije. A onda, kada bi ova pitanja bila rešena, ukazali su se dublji slojevi njihovog unutrašnjeg sveta. Iznenadujuće otkriće je bilo da što bi dublje zalazili i skidali sloj po sloj sa nekih nerešenih kriznih situacija iz prošlosti, to se sve više pojavljivala njihova intuitivna moć i prepoznavao neki unutrašnji

osećaj koji ih je vodio - darovi proširene svesti.

Sećam se jedne svoje klijentkinje koja mi se poverila da ima strah od smrti, strah koji ju je stalno mučio u snovima. U vreme našeg razgovora, ova žena je živela prilično 'zaustavljeno u vremenu' držeći se veza i odnosa koji su trajali još od obdaništa, odnosa koje je ona odavno prerasla ali je imala strah da ih se odrekne. Bilo je očigledno da je sve veći broj ovakvih odnosa u njenom životu postao teret koji ju je sprečavao da krene dalje u životu. Što bi dublje prodrla do bola koji je osećala i svog straha od smrti kao i do simptoma koji se kod nje manifestovao u nemogućnosti da izađe iz nekih odnosa- da ih 'otpusti' , njeno 'sebstvo' višeg nivoa bi počelo da se pojavljuje donoseći sobom blagorodne darove. Suočavanje sa svojim najdubljim strahom oslobodilo ju je okova prošlosti i pred njom se ukazao ceo jedan novi svet.

Pošto sam bila svedok tako snažnih unutrašnjih borbi kod ljudi sa kojima sam radila, stekla sam bolji uvid u doživljene procese transformacije. Kada se moj rad proširio na proučavanje pojave novih društvenih i globalnih sistema počela sam da uviđam povezanost između jedinke i društva.

Pravac koji možda najviše obećava u razvoju novih obrazaca ponašanja je onaj koji za polaznu tačku ima shvatanje da od prirode možemo učiti kako funkcioniše materijalni svet. Otkrivamo sada da su evolucioni kod i način transformacije već zapisani. Ako sledimo izvorne procese koji se odvijaju u prirodi naučićemo i o svojoj prirodi.

Ono što bih ja sada želela da istražim zajedno sa vama jeste da li u univerzumu postoje sistemski ugrađeni zakoni prirode koji rukovode procesima socijane i globalne transformacije – čiji kod ili obrazac evolucije individualne svesti ujedno možda predstavlja i kod kolektivne evolucije.

Da li možda u ovom trenutku upravo socijalna i planetarna kriza koje doživljavamo označavaju kraj jednog starog načina organizacije naših institucija, i da li su one možda takođe preteča novog doba u kojem 'opšta dobra' donose svima jednaku dobrobit? Možda se na isti način na koji se viši nivo svesti na individualnom nivou postiže pročišćavanjem 'toksina' iz dubine duše, to dešava i na nivou kolektivne svesti. Čovečanstvo je u ovom trenutku 'zaustavljeno u vremenu' i paralizovano. Da li je potrebno da izbacimo naše 'toksine' da bismo krenuli dalje? Da li treba da raščistimo sa nejednakošću i neuravnoteženim razvojem, da se suočimo sa korupcijom i nepravdom u našim institucijama?

Naše vlade su u stanju paralize, naš finansijski sistem se raspada, tradicionalne religije se dovode u pitanje, obrazovanje više ne služi životu, a zabava, nauka, zdravstvo i sve druge društvene strukture koje smo razvili tokom industrijskog doba su pretvoreni u robu i danas su svedeni na princip maksimalnog profita. Što se tiče Sjedinjenih Država, mi se još nismo 'očistili od otrova' nakupljenih u genocidu nad starosedelačkim američkim narodima, ophođenju prema ženama kao 'manje vrednim', nepravdom ponašanju prema siromašnima, robovlasništvu, kolonizaciji i kroz ekonomsko 'ubijanje' i eksploataciju drugih zemalja. Ako kao model ponašanja uzmećemo proces transformacije svesti na individualnom nivou, možemo videti da do višeg nivoa razvoja – prema opštim dobrima i zajedničkom dobru – neće doći sve dok ne ispuštimo 'otrove' nakupljene u kolektivnom nesvesnom. Da li je ovo put kojim sadašnju svetsku krizu možemo pretvoriti u priliku da poboljšamo svet?

I baš kao što nam je svet prirode podario mapu evolucije, svet individualne svesti nam otkriva mapu kolektivne evolucije. Hajde onda da iskoristimo ovaj dar prirode za stvaranje nove civilizacije zasnovane na zajedničkoj dobrobiti.

Nancy Roof, Ph.D.

je osnivač i Glavni urednik kao i Umetnički direktor poznatog i nagrađivanog omenčanog časopisa *Kosmos Journal*: *The Journal for Global Citizens Creating the New Civilization*.

Nancy Roof je takođe suosnivač Kokusaa vrednosti pri Ujedinjenim Nacijama (1994) kao i Kokusa za duhovne vrednosti pri UN (2000). Jedan je od suosnivača Global Commons Initiative (Pokret za opšta dobra), kao i organizacija: World Wisdom Council, Creating the New Civilization Initiative, 2020 Climate Change Leadership Campaign, WorldShift 2012 (Ervin Laszlo), Global Alliance for Transformational Entertainment. Član je Upravnog odbora Integral Review and Living Earth TV kao i Stalni predstavnik organizacije Mikhail-a Gorbachev-a Political Forum.

Nacy je dobitnik nagade 'Images and Voices of Hope' ('Slike i glasovi nade') za 2009. godinu, koja se dodeljuje za novinarstvo u službi informisanja i inspirisanja za zajedničko učešće u podizanju nivoa svesti na globalnom nivou.

Inicijativa za veliku tranziciju

Vizije i putevi za bolju budućnost

Gledišta GCM na ključna pitanja

Inicijativa za veliku tranziciju () je međunarodna grupa koja radi na stvaranju planetarne civilizacije koja bi počivala na solidarnosti, održivosti i ljudskoj dobrobiti. Sa ovim dugoročnim ciljevima u vidu, GTI iznosi svoja gledišta na goruća pitanja današnjice i njihova moguća kratkoročna rešenja.

www.GTInitiative.org

KAKO PROMENITI SVET? Svi koje bri-
ne opasna neusmerena ustalasanost na
globalnom nivou sve nestrpljivije posta-
vaju ovo pitanje. Vodeće institucije su se
pokazale kao nedovoljno odlučne ili suvi-
še korumpirane da se uhvate u koštac sa
izazovima zaštite životne sredine ili tekućih
društvenih problema. Umesto toga pravi
odgovor u ovom trenutku zahteva od nas
da zamislimo buđenje novog društvenog
činioca: jedan koordinirani pokret građana
na globalnom nivou (Global Citizens Mo-
vement – GCM) koji bi se borio na svim
društvenim frontovima za pravedniju i odr-
živiju civilizaciju. Postojeće organizacije
civilnog društva su neobjedinjene i stoga
nemoćne da pokrenu jednu sveukupnu –
holističku – transformaciju. Da bi se stvorila
potpuno druga vizija i delotvorna strategija
za njeno sprovođenje potrebno je da naša
svest i naše delovanje budu objedinjeni u
jedinstveni građanski pokret na globalnom
nivou, u globalnu civilnu misiju – GCM¹. Mi
predlažemo organizovanje jedne potpuno
nove kampanje sa jasnim ciljem stvaranja
ovog socijalnog faktora od istorijskog zna-
čaja. Ova kampanja bi se širila kroz različite
pristupe u tzv. “krugu koji se širi” prilagođa-
vajući se okolnostima u toku svog razvoja.
Ovaj projekat mora od samog početka ga-
jiti politiku poverenja i posvećenosti stvara-
nju jedinstva uz čuvanje različitosti na putu
prema našoj zajedničkoj budućnosti.

Naš veliki izazov

Protekla je jedna decenija od kada je or-
ganizacija “Earth Charter” (Povelja plane-
te zemlje) zazvonila na uzbunu pozivajući
nas “da se udružimo u borbi za održivo
globalno društvo koje će počivati na pošto-
vanju prirode, neverzalnih ljudskih prava,
ekonomske pravednosti, i kulture mira”. U
godinama koje su usledile eho ove zvo-
njave na uzbunu širio se planetom – ve-

sti opomene na još veću opasnost koja je
pred nama još jasnije je istakla ovaj istorij-
ski imperativ “da udružimo snage”. Danas
goruće pitanje nije više “da li” nego “kada” i
“kako”? Koji su to hrabri poduhvati kojima
bi se ustanovila nova svetska politika za
naš nezavisni svet i zajedničku budućnost?

Jačanje ovog procesa ujedinjenja od isto-
rijskog značaja leži u međusobnom pove-
zivanju ljudi, prirode i generacija ljudi kroz
isprepletenost ekonomskih i kulturnih mre-
ža kao i kroz umreženost projekata očuva-
nja životne sredine – umreženost koja će
nas čvrsto objediniti u jedan sveobuhvatni
socio-ekološki sistem.

U tako nastaloj Fazi planetarne civilizaci-
je, čovečanstvo i planeta zemlja postaju
zajednica jedinstvene sudbine. Mi se sada
nalazimo usred procesa turbulentne tran-
zicije kada dosadašnji svet prerasta u neki
oblik globalnog društva bez određenog
izlaza i bez odgovarajućih rešenja po meri
pojedina, određene zajednice ili zemlje.
Ova promena stvara bezbroj veoma zabri-
njavajućih problema procesa tranzicije –
klimatske promene i degradacija eko siste-
ma, ekonomska nesigurnost i geopolitički
konflikti, društveno ugnjetavanje i masov-
ne migracije – ostavljeni bez rešenja, ovi
problemi nas sigurno vuku ka vrlo mračnoj
budućnosti.

Ali uprkos rečenom i mada to neće biti
lako, mi još imamo vremena da izbegnemo
budućnost kakva nam se sada pokazuje.
Pronalaženje puta koji vodi srećnijem isho-
du situacije zahteva brze promene u nači-
nu razmišljanja i dejstvovanja jer se jedino
tako može uhvatiti u koštac sa ogromnim
izazovima koje pred nas postavlja proces
globalne tranzicije. Naša brižna zaintere-
sovanost i naše preuzimanje odgovorno-
sti za svet oko nas, i u suštini, osećaj
za sopstveno ja, moraju se proširiti preko
granica prostora i vremena da bi obuhvati-
li planetarnu ljudsku porodicu uključujući i
njene još nerođene članove, kao i ekosfe-

1 U daljem tekstu ovog prevoda engleska
skraćenica GCM će se koristiti za Globalni
pokret građana

ru. Istorijski gledajući, mi u ovom trenutku stojimo na veoma opasnoj okuci ali ujedno i na prekretnici koja puno obećava ako se udružimo u zajedničkom poduhvatu: da stvorimo kulturu solidarnosti i međusobnog poverenja unutar našeg pokreta za izgradnju demokratskih institucija za ostvarenje mira, pravde i održivog razvoja.

Vreme je za globalni preokret građana

Vreme je za globalnu civilnu misiju (GCM)

Široki narodni pokreti koji su doveli do razvoja nacionalnih država u proteklom vekovima stvorili su koncept nacionalnog identiteta koji je prost zajednički sadržalac svih prethodnih društvenih zajednica. U Planetarnoj fazi nam je potreban jedan mnogo sveobuhvatniji oblik svesti i udruživanja: buđenje kulturološke i političke svesti širom sveta pod jedinstvenom zastavom planete Zemlje. Već prisustvujemo naznakama takvog pokreta kroz sve veći broj grupa udruženog građanstva koje poziva na radikalnu promenu kursa. Mnoge organizacije i pojedinci već dugo neumorno rade na rešavanju ogromnog broja različitih ekoloških i socijalnih problema sa kojima se suočavaju ljudi širom sveta. Veliki godišnji sastanci Svetskog socijalnog foruma (World Social Forum), protesti širom sveta protiv rata u Iraku, globalni pokreti za socijalnu pravdu i očuvanje životne sredine, kao i koordinirane kampanje za promenu međunarodne politike su opipljivi dokazi sve veće zabrinutosti javnosti. Bez ovih istrajnih napora svet bi verovatno bio u još gorjoj situaciji od današnje.

Ali, sve ove namenski organizovane kampanje ograničavaju kapacitet civilnog sektora da sveobuhvatno priđe rešavanju strukturalnih problema našeg sveta u krizi, dok organizaciona podeljenost podriva dejstvo zajedničkog uticaja na pravac kretanja i dalji razvoj. Parcijalne i nepovezane akci-

je, mada su za svaku pohvalu kao takve, sve u svemu nisu dovoljne da otvore nove puteve za globalnu budućnost. U odsustvu jedne sveobuhvatne vizije i strategije, sistematsko urušavanje na širem planu poništava mukom stečene rezultate na lokalnom nivou ili u pojedinim oblastima. Podizanje svesti građanstva do kojeg je došlo u poslednjih nekoliko decenija utrlo je put stvaranju mnogo koherentnijeg globalnog pokreta i ujedno jasnije ukazalo na potrebu njegovog stvaranja.

Ovaj proces globalne transformacije će zahtevati buđenje novog socijalnog činioca: stvaranje ogromnog globalnog pokreta građana čija nadnacionalna svest prevazilazi nacionalni identitet i može izgraditi nove institucije za planetarno doba. Takva globalna civilna misija (GCM) bi se angažovala na svim frontovima, shvatajući razne vrste borbe za očuvanje sredine i socijalne pravde samo kao različite aspekte zajedničkog i istog projekta. Ideja i praksa globalnog pokreta građana se širi, ali jedna koherentna civilna misija – GCM – kao pokret masovnog okupljanja još nedostaje u današnjem svetu i predstavlja sledeću fazu u razvoju društvenog angažovanja.

Ukorenjena u principe Deklaracije UN o ljudskim pravima, Agende 21 (Agenda 21), Povelje planete Zemlje (Earth Charter), Inicijative za veliku tranziciju (Great Transition Initiative – GTI), i veliki broj drugih dokumenata, jedna živototvorna Globalna civilna misija (GCM) bi se zalagala za unapređenje kulture mira i nenasilja, negovala sve izraženiju potrebu za ljudskom solidarnošću, podržavala očuvanje životne sredine i podizanje kvaliteta života. Sa pripadnicima ujedinjenim svojim pripadništvom globalnoj kulturi koja se tek rađa, Globalna civilna misija (GCM) bi prigrllila raznolike poglede i pokrete kao različite izraze jednog zajedničkog projekta.

GCM je najbolje zamisliti kao policentrični pokret uzdizanja političke i kulturološke

svesti a ne kao jednu organizaciju. Za njeno stvaranje možemo koristiti saznanja o pokretima iz prošlosti kao što su pokret za građanska prava ili radnički pokret u SAD, koji su u sebi okupljali mnogobrojne organizacione oblike i različite centre uticaja koji su išli prema zajedničkom cilju. Na isti način će se GCM razvijati kao složena socijalno-ekološka forma koja se sastoji od formalnih i neformalnih udruženja čija ih pripadnost istoj ideji vodi ka zajedničkom cilju. GCM bi bila mesto za kaljenje vizije, poverenja i demokratskih procesa koji su osnovi onakve vrste demokratskog društva za koju se GCM zalaže. Bila bi jedan neprekidni eksperiment u toku koga bi se isprobavali putevi zajedničkog napretka prema planetarnoj civilizaciji.

Strategija kruga koji se širi

Može li se projekat GCM realizovati dovoljno brzo i u dovoljnoj meri? Bilo bi lepo verovati da će spontano i sa malo usmeravajućih napora doći do neophodne koherentnosti. Ali u takvom procesu nema garancija – i pogrešno uložena vera u razvoj jedne organizacije od dna prema vrhu same od sebe nosi sobom tragični rizik izgubljene prilike. Istina je da su zapravo pokreti iz prošlosti koji su se borili za sistemске promene, kao što su oni koji su stvorili današnje države ili pak oni koji su se borili za prava radnika, svi uložili napore da svesno pretope u jednu mrežu pokrete sa potpuno različitim problemima i ciljevima u jedinstveno telo koje bi ih sve predstavljalo.

Na sličan način, oslobađanje latentnog potencijala za jedan masovno prihvaćen pokret zahteva fokusiran cilj i usmerene napore. Stoga mi predlažemo pokretanje nove organizacione inicijative koja bi katalizator za GCM. Izuzetna složenost i opseg ovog zadatka zahteva neprekidan napor i prilagodljivu strategiju, jednu kampanju koja se širi kroz sve krajeve i dotiče sva

Inicijativa za veliku tranziciju Vizije i putevi za bolju budućnost

pitanja u okviru "kruga koji se širi". Stoga ćemo, ukratko, ovu još neimenovanu i još neosnovanu inicijativu nazvati "Krugom koji se širi" (The Widening Circle – TWC²). "Krug" bi angažavao ogroman broj pojedina i organizacija za širenje ideje o zajedničkoj planetarnoj svesti, za koordinaciju akcija za pridobijanje javnosti kao i za uticaj na sve nadležne, odnosno, one koji donose odluke od javnog značaja.

Da bi se uspešno razvio u postojećim okolnostima, ovaj projekat bi morao da počiva na zajedničkom cilju i dobroj koordinaciji kako bi se izbeglo ugrožavanje autonomije organizacija koje ga čine. Znači, projekat ne samo da bi poštovao raznolikost nego bi zapravo upravo to i promovisao jer različita gledišta doprinose kreativnosti i produbljuju međusobno razumevanje. Tako bi umesto globalne monokulture koja bi izbrisala specifičnost pojedinačnih lokalnih akcija vezanih bilo za jedno mesto bilo za određeno pitanje, ovaj projekat povezivao pojedince i grupe koji rade na spektru različitih pitanja od lokalnog do onih od globalnog značaja u zajedničkom poduhvatu, pri tome balansirajući jednako važne principe pluralizma i jedinstva. U procesu razvoja i svog prilagođavanja, "Krug" bi se držao svog osnovnog zadatka: da unapređuje pluralistički i kohezivni pokret za globalnu vladavinu demokratije, pravde i održivog razvoja.

Pravci delovanja "Krug" bi prvenstveno uključivali omogućavanje da se čuje glas učesnika u globalnom pokretu građana – pripadnika Globalne civilne misije (GCM) – kroz sofisticirane 'onlajn' platforme podržavajući na taj način širi dijalog u potrazi za solidarnošću među svojim geografski udaljenim u kulturološki veoma raznovrsnim činiocima. Drugo, "Krug" bi radio na stvaranju baze podataka-znanja, prikupljao fondove za određene stipendije i sprovodio istraživanja da bi se otkrile odgovarajuće globalne vizije i oblikovale vodeće strate-

gije za njihovu realizaciju. Treće, "Krug" bi se zalagao za razvoj osećaja globalnog pripadništva kroz stvaranje i širenje delotvornih simbola u kulturnih artefakata. Četvrto, "Krug" bi podsticao odgovarajuće akcije i kampanje koje bi organizovali drugi kroz koje bi isticao sopstvene inicijative i tako i na ovaj način promovisao razvoj planetarnog pripadništva kao činioca sistemskih promena.

Model razvoja "Krug" predviđa fazni proces organizacionog razvoja, počevši od relativno malih grupa ljudi posvećenih ovom cilju koje bi podržavale razuđene mreže pojedinaca i organizacija. Tokom svog rada, ovaj prvobitni "krug" bi razvio strategiju širenja u sledeći "krug", matrica po kojoj bi se nastavilo širenje u svakoj od sledećih faza. Na ovaj način, Organizacija bi mogla povremeno da napravi pauzu u kojoj bi sagledala postignuto i uz potrebno prilagođavanje se reorganizovala u širi "krug" sa proširenim programom.

Ovaj proces podrazumeva veoma složenu organizacionu strukturu koja se stalno proširuje, oslanjajući se na različite centre, od lokalnih do globalnih, koji se bave širokim spektrom različitih pitanja. Filozofija delovanja "Krug" koji se širi" kao i uslovi angažovanja bi se iznova usavršavali svaki put kada se pojavi novi "krug" sa svojim razvojnim planom i organizacijom, ali bi ovaj proces bi uvek poštovao demokratske principe inkluzije, participacije, međusobne podrške i transparentnosti. U određenom trenutku "Krug" bi mogao da prestane da se prepoznaje izvan drugih činilaca u okviru globalnog pokreta građana – globalne civilne misije (GCM) - ili bi pak zadržao svojevrstu ulogu katalizatora pokreta.

Stvaranje i širenje "Krug" će zahtevati prevazilaženje konvencionalnih načina organizovanja izbegavajući pri tome zamke ideoloških polarizacija koje se javljaju kod organizacija centralizovanih od vrha prema bazi ili kod samonastalih koje se razvija-

ju od baze prema vrhu. "Krug koji se širi" mora pronaći treći način: stvaranje političke kulture koja na delu predstavlja shvatanje savremenog sveta kao dijalektičkog odnosa između globalne celosti i njenih činilaca. Ovaj proces će zahtevati razvoj unutrašnjih oblika vladavine koji će se na odgovarajući način odnositi prema organizacionim pitanjima koja su sve više i globalna pitanja, dok će sva druga biti ostavljena da se rešavaju po nahođenju određenih pojedinačnih entitetskih članica. Naravno, ona pitanja koja se smatraju od globalnog značaja, biće, nesumnjivo, predmet političke debate između zagriženih pristalica globalnog jedinstva i podjednako tvrdih zagovornika sub-globalne autonomije. U kojoj meri će "Krug koji se širi" uspeti da razvije unutar sopstvene organizacije kulturu međusobnog poverenja i demokratije za rešavanje takvih napetosti biće pokazatelj koliki je njegov potencijal kao aktera tranzicionog procesa od čijeg ishoda zavisi i sam nastanak održive planetarne civilizacije.

Zaključak

Kako god bilo, dug proces socijalne evolucije je u ovom veku dospelo u Planetarnu fazu nudeći nam budućnost koja zavisi od načina na koji mi kulturološki i politički odgovorimo na izazove sadašnjeg prelaznog perioda. Izgledi za prelazak u jedan pristojno uređen svet počivaju na moći ljudske svesti da se svojim delom pokaže doraslom trenutnom ekzistencijalnom izazovu. Još ima vremena, ali nam ono polako ističe.

Više nego ikada su nam potrebni pokreti kakve smo imali u prošlosti – kampanje za prava, mir i zaštitu životne sredine, naučna istraživanja globalnih promena, obrazovanje i podizanje svesti javnog mnjenja, lokalni projekti za održivi razvoj. Sve ovo je potrebno ali nije dovoljno za fundamentalne i sistemske promene koji bi vodile pravednijem i održivom globalnom razvoju.

² U daljem tekstu skraćenica "Krug" stoji umesto engleske skraćenice TWC

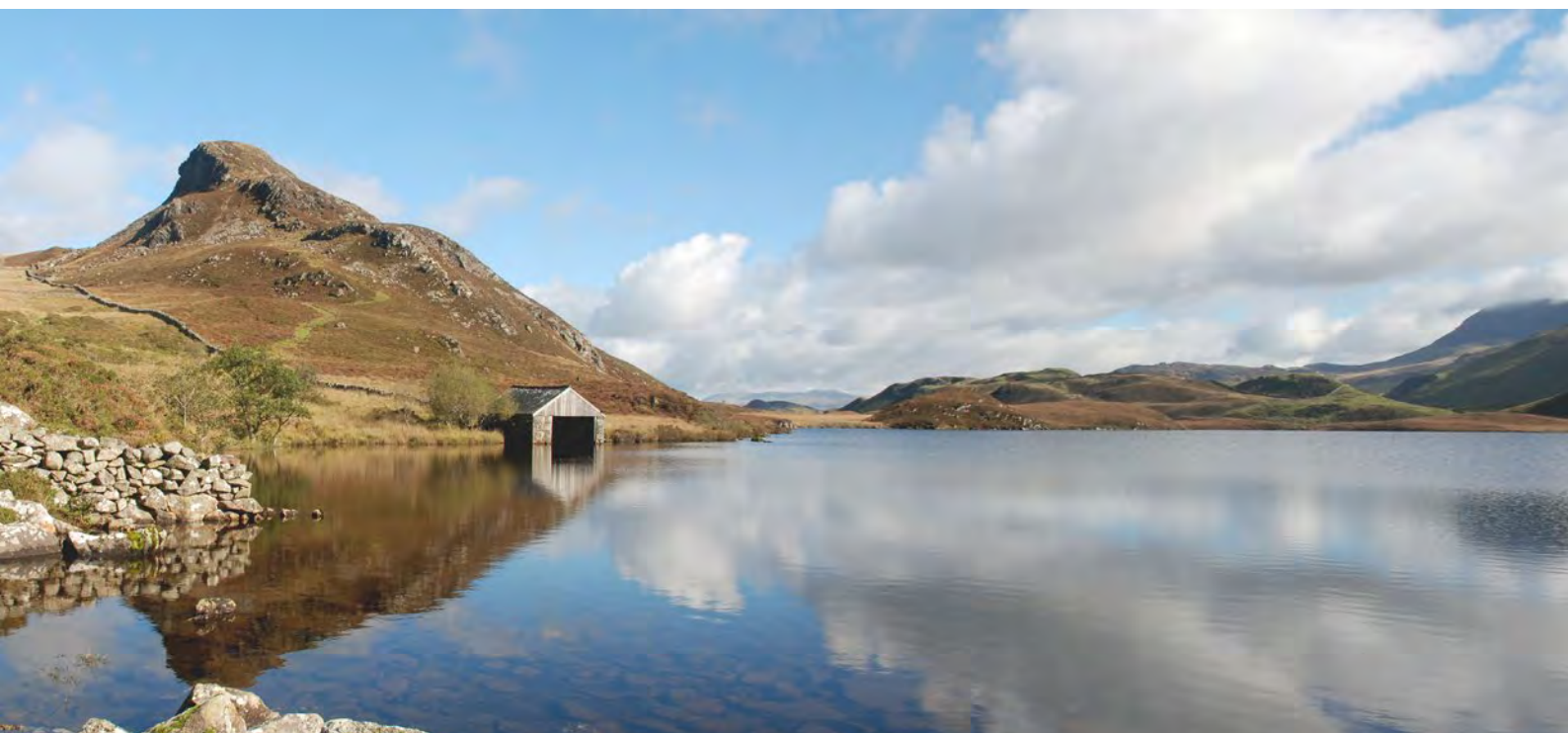
Neodložno nam je potrebno udruživanje različitih narodnih pokreta angažovanih građana širom sveta u pokret koji bi umrežio sve ove različite projekte u jedinstvenu viziju i strategiju. GCM bi bio samosvesni pokret za promene na putu ka civilizaciji dostojnoj svog imena, bio bi to odgovor na pitanje koje se čuje sa mnoštva uzdrhtalih usana: Šta je to što ja mogu da učinim?

Izašli smo sa idejom "Krug koji se širi", projektom kojim predlažemo novu organizacionu strukturu da bi pomoglo formiranje jednog globalnog pokreta građana. Umesto rigidne organizacione matrice, strategija "Krug" predviđa njegovo šire-

nje u nizu nadolazećih talasa, procesa koji se prilagođava novonastalim situacijama i menja prema potrebama. Njegova konstanta leži u posvećenosti viziji pravednog i održivog globalnog društva koje počiva na politici uzajamnog poverenja, tolerancije u međusobnog poštovanja i koje je u stalnoj potrazi da na najbolji način pomiri pluralizam i jedinstvo interesa na putu prema jednom svetu sa puno različitih mesta.

Sada je pravo vreme. Rečima Margaret Mead: "Nikada nemojte sumnjati jedna mala grupa posvećenih građana koji dobro razmišljaju može promeniti svet. Zapravo, tako se uvek sve i menjalo", potreban

je prilog: kada za to vreme sazri. Vreme je danas više nego zrelo i malim pokušajima se može ogromno postići ako oslobodimo sve još neprobuđene oblike svesti i političkog ujedinjavanja. Sa globalnim pokretom građana – globalnom civilnom misijom – kao ključnim činiocem koji nedostaje u ovoj drami našeg vremena, naša pažnja se sada mora usmeriti na napore da se ovoj organizaciji udahne život. Stiglo je vreme da u duhu nade i s puno vere preduzmemo konkretne korake da u ime planete zemlje i svih živih bića na njoj odigramo ulogu našeg života.

Ovaj tekst "Gledišta" (Perspectives) je napisao Paul Raskin, Direktor GTI i Instituta Tellus. U njemu je koristio i komentare drugih učesnika GTI čija sva imena je nemoguće ovde citirati. Pre ovog teksta bila je objavljena prvobitna verzija koju su uradili Josep Lluís Ortega i Orion Kriegman u saradnji sa Cmbria Badenhansen, Jim Barton, John Buck, Luis Gutierrez, Smilja Jankovic, D.H. Strongheart i E.J. Wensing.

Dok se u okviru GTI-a odvijala diskusija o strategiji "Krug koji se širi", predstavljenoj u ovom tekstu "Gledišta", napravljen je pravi "Krug koji se širi-TWC" koga su formirali čelni ljudi sledećih organizacija: Earth Charter, The Pachamama Alliance, Transition Towns, Club of Budapest, Forum for New World Governance, GTI i još nekoliko drugih organizacija. U mesecima koji su pred nama obratićemo se ostalima sa

pozivom da nam se pridruže i tako prošire domašaj "Krug".

TELLUS INSTITUTE

11 Arlington Street
Boston, MA 02116 USA

Tellus Website: www.tellus.org

GTI Website: www.GTInitiative.org

Email: gti@tellus.org

Šta to znači biti građanin sveta?

Napisao: Ron Israel

U našoj organizaciji 'Pokret građana sveta' (**The Global Citizens' Initiative** – u daljem tekstu se koristi engleska skraćenica: **GCI**), mi obično kažemo da je građanin sveta „neko ko sebe doživljava pripadnikom jedne svetske zajednice u zečetku, čije delovanje doprinosi onim vrednostima i delovanju za koje se opredelila ova nastajuća svetska zajednica.“

Da bismo proverili istinitost ove definicije treba da utvrdimo tačnost njenih suštinskih elemenata: (a) da li se može potvrditi pojava jedne nove svetske zajednice sa kojom se ljudi mogu identifikovati; i (b) da li ta nova zajednica donosi sobom rađanje sistema novih vrednosti i delovanja.

Istorijski gledano, ljudi su odvek stvarali zajednice koje su počivale na identifikaciji sa nekim zajedničkim konceptom. Zajednički koncept za identifikaciju može nastati kao odgovor na različite vrste ljudskih potreba – ekonomske, političke, religiozne i socijalne. Jačanje identifikacije sa određenim konceptom podstiče pripadnike jedne ideje da se udružuju u zajednice unutar kojih definišu i artikulišu svoj sistem normi, odnosno, vrednosti kao i da izgrađuju strukture upravljanja u skladu sa izabranim vrednostima.

U današnjem trenutku razni pokreti globalnog angažovanja omogućavaju ljudima da se osećaju građanima sveta jer kroz takvu

identifikaciju imaju osećaj da pripadaju svetskoj zajednici. Jačanje ovog osećanja pripadništva je velikim delom omogućeno razvojem modernih sredstava informisanja, komunikacije kao i transportnih tehnologija. Ove moderne tehnologije sve više šire naše mogućnosti da se povežemo sa ostatkom sveta – preko Interneta; kroz učešće u globalnoj ekonomiji; kroz saznanje na koje sve načine faktori životne sredine širom sveta mogu stvoriti pustoš u našim životima; kroz suosećanje koje osećamo kada vidimo slike humanitarnih katastrofa u drugim zemljama; ili pak kroz činjenicu kako lako možemo putovati i posećivati ostale delove sveta.

Oni među nama koji sebe vide kao građane sveta ne odriču se sopstvenog identiteta – kao što su pripadništvo svojoj zemlji, etničkom poreklu i političkim ubeđenjima. Ove tradicionalne identifiklacione vrednosti daju značenje našim životima i nastaviće da nam pomažu u oblikovanju sopstvene ličnosti. Međutim, kao rezultat života u globalizovanom svetu, mi shvatamo da imamo i dodatnu odgovornost: odgovornost koja proističe iz našeg pripadništva široj svetskoj zajednici ljudi s kojima delimo naš globalni identitet.

Možda nismo još u potpunosti svesni ove dodatne odgovornosti ali ona je tu i čeka da bude preuzeta. Veliki izazov sa kojim se suočavamo u novom milenijumu je upravo kako da je prigrlimo i kako da kao građani sveta doprinesemo izgradnji svetske zajednice zasnovane na vrednostima održivog razvoja.

Koje su to vrednosti koje uzimamo kao norme za našu zajednicu? To su vrednosti za koje se svetski lideri zalažu poslednjih 70 godina i tu su ljudska prava, zaštita životne sredine, religijski pluralizam, polna ravnopravnost, održivi ekonomski razvoj, smanjenje siromaštva, sprečavanje konflikata među zemljama, eliminacija sredstava za masovno uništavanje, humanitarna pomoć i očuvanje kulturološke raznovrsnosti.

Od kraja Drugog svetskog rata, čine se naponi da se u celom svetu ustanove politički koncepti i institucionalne strukture koje bi podržavale ove vrednosti. U tome su učestvovalе međunarodne organizacije, suverene države, transnacionalne korporacije, međunarodna profesionalna udruženja i drugi. Rezultat njihovih napora je rastući korpus međunarodnih sporazuma, ugovora, zakonodavnih normi i tehničkih standarda.

Ipak, uprkos svim učeninjenim naporima, pred nama je dug put do ustanovljenja jedinstvene globalne politike i institucionalne

strukturne mreže kao uporišta nove svetske zajednice u nastajanju i normi za koje se ona zalaže. Ima značajnih propusta i odstupanja u političkim konceptima u mnogim domenima, postavljaju se velika pitanja kako pridobiti zemlje i organizacije da se se pridržavaju postojećih normi političkog delokruga, postavlja se pitanje odgovornosti i transparentnosti rada. I ono, što je sa stanovišta građanina sveta najvažnije, ne postoje mehanizmi koji bi omogućili veće učešće građana u institucijama globalnog upravljanja.

Pokret građana sveta (GCI), uviđa potrebu za stvaranjem kadra građanskih lidera-aktivista čiji naponi bi imali značajnu ulogu u izgradnji ove nastajuće zajednice. Takav globalni građanski aktivizam može biti izražen u različitim oblicima, uključujući zalaganje na lokalnom nivou za politička i programska rešenja koja bi se bavila globalnim problemima; mogao bi biti ispoljen i kroz učešće u procesima donošenja odluka na nivou organizacija globalnog upravljanja ili kroz zalaganje za promene u ponašanju kojima bi se doprinelo zaštiti životne sredine na našoj planeti; doprinosom naporima pružanja humanitarne pomoći ili organizacijom događaja kojima se slavi raznolikost u svetskoj muzici i umetnosti, kulturi i duhovnim tradicijama.

Većina nas na putu da postanemo građani sveta je tek na samom početku tog puta. Naše oči su otvorene i nivo naše svesti je podignut. Instinktivno, mi osećamo našu povezanost sa drugima širom sveta ali nam nedostaju odgovarajuća sredstva i podrška da svoju viziju ostvarimo. Naš način razmišljanja i način na koji živimo i dalje zapada u zamku starih viđenja pripadništva i sagledavanja stvari koje više nisu kao što su bile. Postoji čežnja da se skine taj veo koji nas sprečava da jasnije vidimo svet kao jednu celinu i da nađemo dugoročnije koncepte povezivanja sa onima čiju ljudsku sudbinu delimo.

Ron Israel

je suosnivač i član Upravnog odbora 'Pokreta građana sveta' (**The Global Citizens' Initiative - GCI**), organizacije koja se zalaže za jačanje izgradnje svesti na konceptu 'građanina sveta'. On je autor knjige: *Građanin sveta: Put ka izgradnji identiteta i zajedništva u globalizovanom svetu* (Global Citizenship: A path to Building Identity and Community in A Globalized World). Ron Israel ima više od 25 godina iskustva u upravljanju velikim međunarodnim razvojnim projektima širom sveta. Radio je kao savetnik organizacijama UNESCO, UNICEF, USAID i Svetskoj Banci i mnogim drugim međunarodnim agencijama. Takođe je bio Potpredsednik Međunarodnog programa u Međunarodnom centru za obrazovanje (Educational Development Center).

www.theglobalcitizeninitiative.org

Najčešća pitanja o opštim dobrima

Odgovore dao: James B. Quilligan

Šta su to opšta dobra?

Opšta dobra su naše zajedničko bogatstvo bez kojeg ljudi ne bi mogli da žive i razvijaju se. Ovo bogatstvo su naša zajednička dobra koja smo nasledili ili smo ih stvorili, na čije korišćenje imamo pravo ali imamo i obavezu da ih obnavljamo i ostavimo našoj deci.

Da li postoje različite vrste opštih dobara?

Da. Ima nekoliko vrsta opštih dobara. U njih spadaju društvena, kulturna i intelektualna opšta dobra i sva ova dobra su obnovljiva. Postoje takođe prirodna opšta dobra, solarne energija, snaga prirode, genetska, i ona mogu biti obnovljiva ili potrošna - stalno se smanjuju. Treći tip opštih dobara su materijalna dobra koja su uglavnom potrošna.

Koji su primeri opštih dobara?

- Opšta dobra mogu biti društvena, kulturna i intelektualna - autohtona kultura i tradicija starosedelačkih naroda, mreža društvene podrške, komšiluk, društvene veze, udruženja volontera, odnosno, dobrovoljaca, radni odnosi, prava žena i dece, porodični život, zdravlje, obrazovanje, religije, sve ono što jedinka ili jedan narod smatra svetim, etničko poreklo i kultura, rasne vrednosti, rekreacija, tišina, kreativni rad, jezici, reči, brojevi, simboli, praznici, kalendari, depoziti ljudskog saznanja i mudrosti, naučna saznanja, tradicionalna narodna znanja o biljkama i njihovoj upotrebi (etno-botanika), ideje, intelektualna svojina, datoteke, informacije, oglasni panoji, protok informacija,

vazdušne linije, internet, kulturna dobra koja su besplatno dostupna svima (free culture), sport, igre, igrališta, putevi, ulice, parkirišta, trotoari, trgovci, javna mesta, nacionalni parkovi, istorijska mesta, muzeji, univerziteti, muzika, ples, umetnost, zanati, novac, kupovna moć.

- Saznanja o sunčevom sistemu uopšte i praćenje sunčevih pega kao i predviđanje njihovih pojavljivanja i broja, solarna energija, energija vetra, plima, energija koju proizvode hidrocentrale, okeani, jezera, izvori, potoci, plaže, ribnjaci i mresilišta, poljoprivreda, slobodna priroda (divljina), drveće, šume, močvare, ekosistemi, ušća i vododelnice, sprudovi, zemljište, pašnjaci, parkovi, bašte, biljke, seme, alge, obradiva zemlja, usevi, fotosinteza, oprašivanje, DNK, živi organizmi i vrste, živa stvorenja.
- Čvrsti materijali – prirodni elementi, stene, rude, drvena građa; ugljeni hidrati, tehnološka infrastruktura, zgrade, neorganska energija, zemljina atmosfera, ozonski omotač, stratosfera.

Koji je međusobni odnos ovih opštih dobara?

Najbitniji činilac njihove povezanosti je činjenica da su svi neophodni za našu

- ishranu i život
- izražavanje naše ličnosti i životni smisao
- društvenu povezanost, kvalitet života i osećanje blagostanja

Zašto su neka opšta dobra obnov-

ljiva a neka su potrošna?

Opšta dobra iz prirode i ona koja se reprodukuju - ekosistemi, biljke, životinje, kao i ljudska bića - spadaju u obnovljiva opšta dobra. Međutim, u situacijama kada su ovi izdržljivi i prilagodljivi oblici života zahvaćeni burnim društvenim nemirima ili izloženi uticajima koji zagađuju životnu sredinu (kao što su, na primer, svetski ratovi, pandemije ili atmosfersko zagrevanje) i njima tada pretila smrtna opasnost i raspad sistema. S obzirom da su kroz vreme živi sistemi u našoj biosferi bili izloženi procesu prirodnog prilagođavanja ali i ljudskoj intervenciji, dešava se da neko opšte dobro koje je obnovljivo se 'potroši' do granice nestanka ali onda opet postane obnovljivo (na primer, bizoni ili rezerve ribe). Zato je vrlo važno znati u svakom trenutku kakva je situacija sa pojedinim opštim dobrima. Što više podataka sa terena imamo to sve zainteresovane strane mogu steći bolji uvid u trenutno stanje i videti da li je obnovljivost nekih opštih dobara nesmetana ili dovedena u pitanje.

Po čemu se razlikuju opšta dobra od privatnih ili javnih dobara?

- privatna dobra su proizvedena u kompanijama koje ih posle prodaju potrošačima
- javnim dobrima upravlja država u ime njenih građana
- opšta dobra se čuvaju ili proizvode u korist svih ljudi

Po čemu su opšta dobra jedinstve-

na?

Za razliku od privatnih i javnih dobara, opšta dobra obuhvataju:

- angažovanje svih, niko ne ostaje po strani, opštu saradnju
- jednak pristup, pravedne principe korišćenja, transparentnost
- društenu kreativnost i inovativni duh, zajedničku korist i dugotrajnu održivost

Gde se nalaze opšta dobra?

Opšta dobra mogu biti od lokalnog, regionalnog ili globalnog značaja – ali, naravno, često se ova podela gubi zbog preklapanja značaja.

Da li svakim opštim dobrom treba upravljati?

- Za veliki broj opštih dobara je bolje da nisu ni pod čijom upravom, ali s druge strane, odsustvo upravljanja može dovesti do preterane eksploatacije i njihovog uništavanja – do 'tragedije opštih dobara'
- Mada razne vrste opštih dobara pripadaju pravnim ili javnim sektorima koji njima i upravljaju, u mnogim slučajevima njima se ne upravlja kako treba
- Različita opšta dobra - mora i morska dna, zemljina atmosfera, svemir - su primeri opštih dobara koja ne podležu pravnoj jurisdikciji privatnih i javnih sektora i njima niko ne upravlja.

Zašto se vrednost opštih dobara u društvu ne ceni više?

S obzirom da opšta dobra nisu referentni pojmovi modernog društva današnjice, svet se sada suočava sa teškoćom shvatanja njihovog značaja. Mada su nam često pred očima i mi smo ih svesni, nismo u stanju da ih jezički formulišemo i konceptualno definišemo. Pa čak i kada su u pitanju nova opšta dobra koja se razvijaju, kao što je internet, mi još nismo razvili odgovarajuće nove koncepte i jezičke formulacije.

Kako smo izgubili značenje opštih

dobara?

Za vreme nekoliko poslednjih vekova čovek je svoje fizičko okruženje sve više kvantifikovao i komercijalizovao pa su se naše mentalne kategorije u okviru kojih smo sagledavali prirodne resurse i opšta dobra sve više okretale novom društvenom i ekonomskom poretku. Opštim dobrima je opala vrednost i ona su se 'istanjila' kroz:

- privatizaciju i podpadanjem pod imovinsko-pravnu nadležnost
- pretvaranjem u robu u privatnoj svojini i akumulaciju kapitala
- uspostavljanjem dominacije nad njima i stvaranjem njihove zavisnosti od privatnog i javnog sektora.

Da li se ova situacija danas menja?

Da. Mada je prihvatanje koncepta opštih dobara i dalje relativno teško u vremenu ekonomskog i političkog status quo stanja, čovečanstvo ipak počinje da o njima razmišlja na drugačiji način. Mi smo sada u procesu preokretanja naše percepcije sveta i razvijamo nove načine shvatanja opštih dobara, međusobnu povezanost, upravljačke strukture, sisteme vrednosti i opštih standarda. Sve ovo utiče na stvaranje nove svesti o opštim dobrima.

Koje su osnovne varijable opštih dobara?

- resursi (obnovljivi ili potrošni)
- ljudi koji su upućeni na opšta dobra (korisnici, menadžeri, proizvođači i snabdevači)
- pravila kojima se reguliše pristup opštim dobrima i ubiranje koristi od njih
- vrednost koja se ostvaruje očuvanjem ili proizvodnjom opštih dobara.

Koji su načini reorganizovanja i prevrednovanja jednog opšteg dobra?

- saradnja i zajedničko upravljanje – kada interesne zajednice, odnosno, svi koji imaju udela u ovom procesu, zajednički upravljaju i ostvaruju vrednost iz jednog opšteg dobra
- društveni dogovor – svi koji imaju udela u procesu korišćenja opštih dobara formalno i javno deklariraju svoja prava da čuvaju, koriste i proizvode ova opšta dobra
- zadužbinski fondovi opštih dobara – kuratore postavljaju zainteresovane strane sa ovlašćenjima da pravno i finansijski nadgledaju dugoročno očuvanje, korišćenje ili proizvodnju opštih dobara.

Da li je ovo novi obrazac ponašanja?

Da. To je ujedno i priča o tome kako smo vremenom zaboravili na naša uobičajena opšta dobra i kako sada ponovo preuzimamo odgovornost na sebe da ih povratimo i obnovimo. Ova priča takođe uključuje brzi razvoj različitih kategorija opštih dobara, od kojih mnogima podsticaj u razvoju daju tehnologija i društvena inovativnost. Pravo na opšta dobra biće u potpunosti ostvareno kada se stvori novi ekonomski sistem u kome će obe kategorije opštih dobara - tradicionalna i ona koja se tek razvijaju – bivati čuvana ili stvarana nezavisno od komercijalnog i fiskalnog sektora. U jednom takvom sistemu

- opšta dobra su zaštićena da bi trajala budućim generacijama
- jedan deo ovih dobara se iznajmljuje poslovnom sektoru radi proizvodnje robe koju će koristiti savremena generacija
- prihodi koji nastaju oporezivanjem korisnika opštih dobara preraspoređuju se od strane države kao javna dobra i tako se obezbeđuje dohodak za one koji trpe negativne posledice eksploatacije njihovih resursa, a jedan deo odlazi za popravljavanje stanja opštih dobara i obnavljanje uništenih opštih dobara.

Opšta dobra u službi mira

Autor: James B. Quilligan

Mada izraz 'bezbednost čovečanstva' može imati različita tumačenja, dva značenja preovlađuju. Neposredno po završetku Hladnog rata, autori nekoliko značajnih studija – uključujući Izveštaj Generalnog sekretara Ujedinjenih nacija za 1992.godinu pod nazivom „Dnevni red za mir“ (*Agenda for Peace*); Izveštaj o procesima razvoja u svetu koji je 1994. godine izdao Program Ujedinjenih nacija za razvoj (*World Development Report*, 1994, UNDP), i Izveštaj „Bezbednost u svetu sada“ iz 2003.godine, koji je objavila Komisija Ujedinjenih nacija za bezbednost (*Human Security Now*, 2003, UN Commission on Human Security) – su se založili za uspostavljanje stabilnog mira kao alternativu konceptu sigurnosti zasnovanom na vojnoj moći. Ovim se tradicionalno tumačenje bezbednosti utemeljeno u nacionalnoj bezbednosti menja tako što se težište stavlja na razvoj društvenih procesa i građanskih prava. Istovremeno su druga tela koja se bave aspektima bezbednosti pokušala da nađu objašnjenje razloga koji se navode za međunarodne intervencije protiv suverenih država, koncept kojim se ugrožava sveopšta bezbednost i sigurnost ljudi koji tako mogu postati žrtve političkog nasilja ili vojne agresije. Princip „Obaveza da se obezbedi zaštita“ (*responsibility to protect – R2P*) je prvi put predložen 2001.godine u Izveštaju Međunarodne Komisije za intervencije i državni suverenitet (International Commission and State Sovereignty) kao način da se obezbede mir i zakonodavni poredak građanima onih zemalja čije vlade to ugrožavaju.

I dok se koncept bezbednosti čovečanstva razvijao ovim različitim pravcima, razvijao se jedan novi koncept. Godine 1970. je Malteški Ambasador pri Ujedinjenim nacijama, Arvid Parvo, je osnovao pokret pod nazivom „Pravo na zajedničko nasleđe“ (*Common Heritage Movement*). Pokret se fokusirao na pitanje opštih dobara, uključujući mora i zemljin vazdušni omotač. U poslednjih nekoliko decenija došlo je i do razvoja lokalnih pokreta zaštite opštih dobara

koje je predvodila akademik Elinor Ostrom i mnogi drugi. Njegovi zagovornici kažu da je lokalno upravljanje prirodnim i društvenim resursima kao opštim dobrima ustvari lokalno/unutrašnje pitanje bezbednosti za same korisnike i one koji od tih dobara zavise, bez obzira da li se radi o tradicionalnim opštim dobrima kao što su navodnjavanje, pašnjaci, zaštita starosedalačke kulture, ili se radi o novonastalim ili onim u nastajanju kao što su intelektualna svojima, društvene mreže, zajednički izumi.

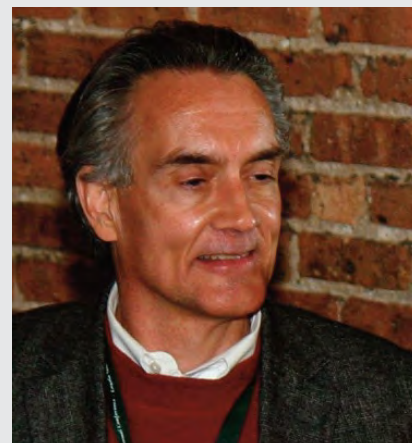
Zagovornici ova dva različita pokreta – koncepta bezbednosti čovečanstva i koncepta opštih dobara – su se veoma retko sretali, mada bi i jedni i drugi puno dobili kada bi se udružili i pokušali da poravnaju svoje ciljeve. Ova situacija podseća na onu iz vremena kada sedamdesetih godina prošlog veka zaštitnici zaštite životne sredine i zagovornici razvoja nisu hteli da čuju jedni za druge, da bi onda osamdesetih i devedesetih zajednički pokrenuli koncept održivog razvoja. Ogroman potencijal se na isti način sada krije u savezu zagovornika koncepta bezbednosti i predstavnika pokreta za opšta dobra.

“Mirovne snage” za opšta dobra: Sličnosti i razlike

Kako zagovornici koncepta bezbednosti tako i zagovornici opštih dobara se zalažu za jačanje pozicije lokalnih činilaca kada je u pitanju ustanovljenje pravila i uspostavljanje reda u nereguliranim sredinama. Obe strane se slažu da je intervencija spolja u određenom mestu ili regionu uglavnom neopravdana (ugrožava bezbednost ljudi) ili nepotrebna (kada su u pitanju opšta dobra) jer su lokalne zajednice sposobne da same odlučuju o stvarima koje se direktno tiču njih samih. Zagovornici obe struje bi promenile način na koji vlada obezbeđuje bezbednost ali se njihova tumačenja istog polazišta razlikuju.

Osnovni razlog za pomoć u ublažavanju posledica materijalne nesigurnosti – kroz obezbeđivanje hrane, čiste vode, smeštaja, zdravstvene nege, obrazovanja, zaposlenosti i samostalnog izdržavanja – je da se ljudima osigura lična bezbednost i mogućnost preživljavanja u uslovima mira i samopoštovanja. S druge strane je činjenica da su osnovni preduslovi razvoja – oslanjanje na sopstvene mogućnosti, razvoj radnog kapaciteta, podrška učešću ljudi u procesima samoupravljanja, vladavina prava i razvoj lokalnih institucija – zavisni od pomoći spolja i stranim investicijama kao i od međudržavnih sistema saradnje. Koncept obezbeđivanja bezbednosti se može pozivati na potrebu razvoja utemeljenog u lokalnoj zajednici i lokalnoj društvenoj dobrobiti kao i narodnom samopredeljenju, ali prava lokalnog stanovništva se stavljaju u prvi plan i imaju prioritet u odnosu suvereni autoritet jedino u situacijama humanitarnih kriza – a ne kada je u pitanju vojna opasnost. S obzirom da mnogi analitičari iz oblasti bezbednosti vide ljudska prava i razvoj kao legitimni ishod društvenog dogovora između naroda i vlsti oni državni suverenitet dovode u pitanje samo u pogledu legitimnosti strane intervencije.

Zagovornici pokreta opštih dobara imaju pak drugi prilaz. Oni dovode u pitanje efikasnost tradicionalnog modela koncepta ljudskih prava i razvoja, naglašavajući vežnost društveno stvorenih vrednosti i lokalnog upravljanja resursima, izvan nadležnosti države i uticaja tržišta. Umesto da se tretiraju kao podanici određene države, građani se moraju tretirati kao ljudi čija su sredstva preživljavanja uništena kada se odvoje od društvenih i prirodnih dobara od kojih zavise. Pristalice pokreta za opšta dobra žele da država obezbeđuje viši stepen zaštite prava građana da proizvode određena dobra i njima upravljaju, a da manje podržava privatizaciju ovih dobara. Zagovornici koncepta opštih dobara se snažno suprotstavljaju nejednakosti i konfliktima koje izazivaju tržišne snage. Destabiliza-

James Bernard Quilligan

je Izvršni direktor i suosnivač Fondacije za opšta dobra (Global Commons Trust). James B. Quilligan se bavi međunarodnim odnosima od 1975. godine. Radio je kao Politički savetnik i pisac dokumenata i govora za mnoge svetske političare i vođe, uključujući imena kao što su: Pierre Trudeau, François Mitterrand, Edward Heath, Julius Nyerere, Lopez Portillo, Olof Palme, Willy Brandt, i Jimmy Carter. Radio je kao Ekonomski savetnik za vlade 26 zemalja, uključujući vladu Sjedinjenih Država. Služio je u svojstvu Savetnika Ujedinjenih Nacija na raznim međunarodnim programima i radio je za mnogobrojne međunarodne organizacije za razvoj. Quilligan-ovi članci, kako pod njegovim imenom tako i oni koje je pisao u ime drugih, objavljeni su u *International Herald Tribune*, *The Manchester Guardian*, *The Christian Science Monitor*, *The Washington Post*, *Newsweek*, *Der Spiegel*, *The Economist*, *World Press Review*, *Tikkun*, i mnogim knjigama i publikacijama. James B. Quilligan je takođe muzičar i kompozitor.

<http://globalcommonstrust.org>

Opšta dobra u službi mira

ciju opštih dobara mogu izazvati mnogi faktori, među kojima ne malu ulogu igraju upravo korporativni uticaji, odnosno, njihovi pokušaji prisvajanja dragocenih opštih dobara za sopstveno korišćenje. Iz ovoga može proisteci finansiranje destabilizacije jednog društva. Istina je i da siromaštvo, bolest i nedostatak razvojnih kapaciteta mogu biti neposredan uzrok – ili rezultat – neodgovarajućeg korišćenja opštih dobara. Ipak, osnovni uzroci neodgovarajućeg korišćenja opštih dobara, konflikata zbog prirodnih resursa i bezbednosnih kriza leže često u mešanju države ili stranih zemalja i domaće ili strane kompanije u proizvodnju i upravljanje lokalnim prirodnim ili društvenim opštim dobrom. Oblast očuvanja bezbednosti u svetu uopšte ne uzima u obzir ovu kategoriju bezbednosti resursa.

Istovremeno, međutim, predstavnici koncepta bezbednosti upravo svojim realnim sagledavanjem alternative oružanim akcijama očuvanja bezbednosti, mogu biti od pomoći onim teoretičarima opštih dobara koji pak vide opšta dobra u jednom političkom vakumu, izolovana od državnog ili regionalnog uticaja. Ovi teoretičari veruju da članovi lokalnih zajednica mogu obezbediti svoje održavanje i dobrobit pregovorima, stalnim nadgledanjem i zaštitom opštih dobara na bazi sopstvene regulative bez ičega drugog. Ovakvim pristupom se umanjuje činjenica da jedan državni ili regionalni konflikt zbog vlasništva ili proizvodnje lokalnih proizvoda može postati veliki faktor pretnje sistemu bezbednosti – narušavanje infrastrukture, upravljanja, izazivanje bezakonja, neprijateljstva i straha. U mnogim slučajevima iznenadne i katastrofalne promene političkog režima dovode do radikalnih i nailnih promena koje remete mir, bezbednost i sposobnost jedne zajednice da upravlja svojim opštim dobrima.

I dok, s jedne strane, zagovornici koncepta bezbednosti podržavaju zaštitu interesa građana kroz ljudska prava, pružanje materijalne pomoći i obezbeđivanje mirovnih

snaga, stavljajući naglasak na ličnu bezbednost građana više nego na određena sredstva za samopupravljanje opštim dobrima, predstavnici pokreta za opšta dobra tvrde da su dobronamerni predlozi za zaštitu ljudskih prava, društveni razvoj i izgradnja mira često nametnuti u procesu zanemarivanja već postojećih opštih dobara i prirodnih resursa lokalne zajednice, gurajući je tako u siromaštvo i ostavljajući je bez sredstava za život, i konačno je teraju na izbegništvo zbog nedostatka životnih resursa. Napuštanje svojih korena i iseljavanje, zločini, naoružavanje i ekstremističke ideologije su problemi koji se prelivaju preko nacionalnih granica i zato je možda neophodan regionalni pristup pitanju bezbednosti. Zagovornici opštih dobara često ističu da se određena suverena jurisdikcija i pripadajuće društvene institucije retko kada poklapaju sa teritorijalnim širenjem ekosistema, društvenim i kulturološkim grupisanjem ili religioznim dijasporama. No, većina njih skoro da nema nikakvog iskustva u upravljanju krizom do koje je došlo zbog sukoba oko prirodnih resursa i koja se preliva preko nacionalnih granica.

Društvenim dogovorima i ugovorima do bezbednosti prirodnih resursa

Generalno govoreći, obe strane se slažu da bi u određenim krajevima trebalo da se prepusti da lokalno stanovništvo uspostavi održiv koncept bezbednosti obzirom da oni sami najbolje znaju o mogućim rešenjima za njihove probleme. Zagovornici opštih dobara nas uveravaju da bezbednost resursa u jednoj zajednici ne može biti poverena ljudima koje oni ne znaju i nemaju poverenja u njih, a i predstavnici koncepta jačanja bezbednosti se slažu da spoljašnje snage nisu uvek najbolji način zaštite bezbednosti i sigurnosti građana. Ovi drugi takođe zagovaraju zajedničku odbranu

kombinovanjem učešća lokalnih snaga u očuvanju mira i zaštite građana i prava na samoopredeljenje u spornim oblastima i konfliktim zonama, čiji je jedan aspekt lokalna uprava nad lokalnim resursima kojima pretila opasnost.

Mnoge lokalne zajednice su takođe razvile određenu vrstu društvenih ugovora u uslovima mira – neku vrstu deklaracije o njihovim pravima da proizvode i upravljaju opštim dobrima – proces koji uključuje široki spektar ljudi čija fizička egzistencija i materijalna dobrobit direktno zavise od ovih resursa. Ova vrsta društvenih ugovora omogućava građanima i lokalnim funkcionerima javne uprave da osmišljavaju efikasnu politiku prema svojim potrebama kao i formiranje institucija koje će odgovarati specifičnim prilikama. Takvi društveni ugovori o opštim dobrima se mogu kreirati i na regionalnom nivou imajući u vidu bezbednost resursa koji su od vitalnog značaja za sve činioce sa svih strana odedenih nacionalnih granica, kao što su, na primer, voda i energija. U oblastima zahvaćenim konfliktom zbog prirodnih resursa, društveni ugovori mogu uključivati i planove za mirovne snage koje bi kontrolisale konflikt i štatile civile. Ovakve mirovne snage bi se mogle finansirati izdavanjem dozvola za korišćenje ili iz poreza i taksu na opšta dobra.

Opšta dobra za mir: pokret protiv daljeg prisvajanja opštih dobara

Izazov koji sada leži pred svima koji priznaju važnost uloge Opštih dobara u očuvanju mira (*Commons for Peace – C4P*) je da definišu bezbednost kao opšte dobro koje se ne može prisvajati za lično korišćenje (*non-closure*): povraćaj postojećih opštih dobara koja su prisvojena ili novo prisvojene opštih dobara njihovoj prvobitnoj nameni i zajednici kojoj su prvobitno pripadala kao sredstva za njihovo održavanje i ma-

terijalnu dobrobit. Uzurpiranje opštih dobara bilo od strane države ili tržišnih činilaca udaljava ljude od njihovih izvora životnog blagostanja i egzistencijalnog opstanka, dovodeći do upropaštavanja opštih dobara i mogućeg konflikta zbog resursa kao i do oružane intervencije. Zagovornici koncepta očuvanja bezbednosti, za razliku od aktivista pokreta za opšta dobra, se nisu, generalno govoreći, suprotstavljali zakonima koji su omučavali državnu eksproprijaciju ili privatizaciju opštih dobara. Ovo je verovatno najveća razlika koja postoji između zagovornika održanja bezbednosti i aktivista pokreta za opšta dobra. No uprkos ovome postoji puno toga što ih spaja: *oba pokreta se slažu o prenošenju vlasti i ovlašćenja na lokalne zajednice i zalažu se za neintervencije sa strane. Imaju približna gledišta i na društvene ugovore za zaštitu civila i njihovih zajedničkih dobara i podržavaju lokalne zajednice u njihovom legitimnom pravu na samoupravu. I jedni i drugi se takođe slažu da je mir opšte društveno i kulturološko dobro kojim treba da raspolaže upravlja sama lokalna zajednica.*

Kao demokratski pokret, Pokret za opšta dobra se stavlja u odbranu socijalnih protesta koji se javljaju povodom uništavanja opštih dobara – ili zbog bilo kog oblika spoljašnje kontrole koja ne doprinosi životu, ljudskom dostojanstvu, bezbednosti ili miru. Do Društvenih ugovora o lokalnoj proizvodnji i upravljanju opštim dobrima se dolazi mukotrpnim ali mirnim pregovorima s ciljem da se spreči njihovo prisvajanje, prekomerno korišćenje ili upropaštavanje. Time se bori za njihovo očuvanje kao resursa za život lokalne zajednice, za njihovo preživljavanje i materijalnu dobit a protiv nasilnog mešanja, bilo domaćeg ili stranog. Pokret „Opšta dobra u službi mira“ (C4P) se zalaže za treći faktor narodnog izražavanja volje – moćnu snagu ljudi i njihov bes zbog gubljenja ne samo pravo na pristup i korišćenje, proizvodnju i upravljanje opštim dobrima, nego takođe i bezbednost i sigurnost koje samo ovo prirodno i društveno opšte dobro može da obezbedi. Ovo osećanje nezadovoljstva, Pokret za opšta dobra za mir mora kanalisati kroz rešenost lokalnih zajednica da povrate svoja opšta dobra nenasilnim putem i da redefinišu granice

domena svog prirodnog resursa kako bi se odbranili od budućih pretnji njegovog uzurpiranja i eksploatacije.

Sadašnja aktuelna politika ne priznaje ni koncept očuvanja bezbednosti niti pokret za opšta dobra. što je još jedan razlog više da se ova dva pokreta udruže. Pokret Opšta dobra u službi mira bi pokazao da ljudska prava, siromaštvo, bolesti, hrana, zdravlje, obrazovanje, učešće u političkom životu i mirnodopsko rešavanje konflikta nastalog zbog korišćenja prirodnih resursa se ne mogu više izdvajati iz koncepta opštih dobara. Zapravo ne postoji ništa važnije za osiguranje mira i bezbednosti građana i lokalnih zajednica širom sveta nego što je dugoročna zaštita njihovih opštih dobara.

Impresum

Kosmos Digest je isključivo elektronsko izdanje izbora članaka objavljenih u prošlim brojevima časopisa Kosmos Journal. Izlazi tri puta godišnje.

Urednik sajta i prevodilac: Stanimirka Milovanović.
Dizajn i prelom: Dragoljub Dimitrijević.
Izdavač: FORS (www.fors.org.rs)

januar 2013.
broj